

RĚKYVOS EŽERO MITAI
MYTHS OF LAKE RĚKYVA

Leidykla „Lututė“, 2014

UDK 398(474.5)

Re-127

Kūrybinė grupė:

R. Senkus, R. Vitkauskienė, L. Kelpšienė, I. Rimkuvienė, R. Ramonienė, E. Aksomaitienė

Nuotraukos:

P. Repšys, A. Rimkus, R. Vitkauskienė, R. Senkus

Piešiniai:

J. Šivinskienė, Šiaulių St. Šalkauskio gimnazija, mokytoja

V. Daukšienė, Šiaulių Rėkyvos progimnazija, mokytoja

V. Tunikaitytė, Šiaulių Rėkyvos progimnazija, mokytoja

A. Daukšaitė, 3 kl.

D. Bička, 4 kl.

V. Dešinsytė, 5A kl.

M. Knystautaitė, 5B kl.

A. Kievišas, 8 kl.

R. Gutauskas, 3A kl.

G. Filipavičiūtė, 3B kl.

K. Valiulytė, 6A kl.

A. Tamošiūnaitė, 6B kl.

K. Jakutytė, 8B kl.

LEIDINIO RĖMĖJAI:

Averita, UAB

Pramonės g. 15, LT-78137 Šiauliai

Telefonas (8 41) 540049, el. paštas averita@splius.lt, tinklalapis www.averita.lt

Darbo laikas: I-V 8.00-17.00

Veiklos sritys: ŽEMAITIJOS PIENAS atstovai. ŽEMAITIJOS PIENAS, KLAIPĖDOS LEDAI produkcija, rūkyti mėsos gaminiai – didmeninė, mažmeninė prekyba. Kavinė.

Rėkyva, AB

Lingailių g. 1, LT-79241 Šiauliai

Telefonas (8 41) 519020, faksas (8 41) 519024, el paštas info@rekyva.eu

Veiklos sritys: DURPĖS. Eksportas ir importas. Durpių substratai – gamyba, didmeninė prekyba. Eksportas.

Rėkyvos progimnazija įsikūrusi 13 km nuo Šiaulių miesto centro, Rėkyvos ežero pakrantėje, buvusiam E.Karpio dvare. 16–19 amžiuje, visos Rėkyvos apylinkės, ežeras ir dvaro teritorija, kurios plotas apie 14 ha (trys Karpio dvaro pastatai, vienintelė Lietuvoje šeimininė kapavietė ant ežero kranto, Rėkyvos bažnytėlė, šimtmetis parkas, kapinaitės, gandalizdis mokyklos kieme) priklausė dvarininkui Karpiui. Mokyklos teritorijoje yra išlikusi šio dvaro parko dalis dabar yra saugotinų objektų sąrašė. Pati mokyklos aplinka įtakojo pasirinkti ekologinio ugdymo ir sveikos gyvensenos kryptį, domėtis kultūros paveldu. Nuo 2004 metų mokykla dalyvauja tarptautinėje Gamtosauginių mokyklų programoje. Kiekvienais metais apdovanojama Žaliaja Vėliava, o 2009 m. rudenį tapo Lietuvos Žaliausia mokykla.

2014 m. rugsėjo mėnesį progimnazijos bendruomenė mini mokyklos 50-etį.

TURINYS

1. ĮŽANGA	6
<i>INTRODUCTION</i>	7
2. TIKRASIS RĖKYVOS EŽERO VARDAS	8
<i>THE REAL NAME OF LAKE RĖKYVA</i>	9
3. AKMENU RŪŽA	10
<i>STONE ROUGE</i>	11
4. VIENAS IŠ PIKTMIŠKIO PAMĖKLŲ	12
<i>ONE OF PIKTMIŠKIS GHOSTS</i>	13
5. ŽUVIS SU KIAULĖS SNUKIU	14
<i>THE FISH WITH A FACE OF A PIG</i>	15
6. EŽERAS RIEŠUTO KEVALE	16
<i>LAKE INSIDE A NUT SHELL</i>	17
7. NYKŠTYS	18
<i>THUMB</i>	18
8. KAS DEJUOJA RĖKYVOJE	19
<i>WHO'S MOANING IN RĖKYVA</i>	20
9. EŽERAS VAIDUOKLIS	22
<i>A LAKE GHOST</i>	23
10. RĖKYVOS MILŽINAS VĖŽYS	24
<i>A GIANT CRAYFISH OF RĖKYVA</i>	25
11. GYVENO TOKS ŽMOGUS	26
<i>ONCE THERE LIVED A MAN</i>	27
12. KAIP ATsirADO DURPYNAS?	28
<i>HOW PEAT BOG APPEARED?</i>	29
13. KAPINAIČIŲ PASLAPTIS	30
<i>THE SECRET OF THE GRAVEYARD</i>	31

ĮŽANGA

Kalbama, jog vieno dvarininko Karpio garbei velniai supylę akmenų kelią, vedantį į Rėkyvą. Tą grįstkelį pavadino Rūža arba Velnių keliu. Ir šiandien, vėjo sukuriui įsismaginus, dardant tuo vieškeliu, žmonės pasakoja tikras, o galbūt pramanytas istorijas, kurios pasklido po Rėkyvos apylinkes. Tos istorijos šurprios ir smagios, linksmos ir liūdnos.

Nuo ežero pusės, kur plytėjo Tyrulių pelkės ir durpynai, dar ir šiandien ataidi lyg ir žmogaus balsas: „Atked, atked, atked...“ Skaitydami šiuos nutikimus, gal jūs išgirsite du vyrus rėkujančius: „Atiduok, nenaudėli, riešutų maišą!“. Bene smagiausia, kaip viena moteriškė, bėgdama pas savo vyrą, susipainiojo sijonuose ir atspėjo tikrąjį ežero vardą. Ne visos istorijos čia linksmi baigiasi. Tas pats dvarininkas Karpis, kurį jau minėjome, įsakė nuplakti baudžiauninkę Antaniną penkiolika rykščių už tai, kad praganė kalakučiukus... Bet išgirsite ir kitą pasakojimą apie poną Karpį, kuris doram baudžiauninkui ir jo vaikams suteikė teisę būti laisvais žvejais...

Tos istorijos sekamos ir šiandien, jas toliau kuria mūsų mokyklos mokiniai. Jeigu įdomu, paskaityk ir tu. O gal jau buvai girdėjęs panašų pasakojimą ar nutikimą iš savo senelių ar tėvų lūpų?

INTRODUCTION

There is a story that devils have built a stone road leading to Rėkyva in honour of some landlord Karpis. This paved road was called Rūža [Rouge] or the Devils' Road. Even nowadays people tell true or maybe far-fetched stories which have spread in the surroundings of Rėkyva as they ride along this public road and a wind vortex gets stronger. These stories are creepy and funny, fun and sad.

Even nowadays the side of the lake, where Tyruliai swamps and petbog used to be, still echoes a human-like voice: "Atked, atked, atked..." Perhaps you as well might hear two men shouting "Atiduok, nenaudėlį, riešutų maišą!" [Give back the bag of nuts, you scoundrel!] while reading these stories. Probably one of the funniest stories tells how some woman got entangled in her skirts as she was running to her husband and managed to guess the real name of the lake. Not all stories have a happy ending here. The same landlord Karpis we have mentioned before ordered to punish villein Antanina with fifteen strokes for losing turkey poult... But you will also hear another story about landlord Karpis who has granted the right to an honest villein and his children to become free fishermen...

These stories are still being told even nowadays, they are still being created by students attending our school. If we have caught your interest, you should read them as well. Or perhaps you have already heard similar stories or experiences from your grandparents or parents?

TIKRASIS RĒKYVOS EŽERO VARDAS

Anais labai senais laikais ten, kur dabar Rėkyva plyti, žaliavo plačios pievos, kuriose ganėsi mažo, susigužusio kaimelio gyvuliai. Ir atsitik tu man!

Viena jauna šeimininkė, pakirdusi ryto ruošai, nustėro- ugniakurė iš nakties pražydo balta vandens lelija! Paslaptinga, graži... Kitą rytą baltosios lelijos pražydo visose ugniakuruose, visose trobelikėse. Susimąstė žilagalviai išminčiai, ką tai galėtų reikšti? „Ežerui būti!“- vienas jų tarė.

Taip ir įvyko. Nė poros dienų nepraėjo, kaip sutemo, ir juodas juodžiausias debesis dangų uždengė. Žaibai tik plyksi, griausmas griausmą veja. Visus apėmė siaubas. Viena moteriškė, bėgdama pas savo vyrą, susipainiojo sijonuose: „Ak, kad tave galai! Net kvartukas atsirišo“ – sušuko panikoje. Kai tik ištarė šiuos žodžius, tik trinkt! Baisus debesis krito žemėn ir užliejo pievą. Suspindėjo saulutė. Mat toji moteris atsitiktinai atspėjo tikrąjį ežero vardą – „Kvartukas“.

Dabar visi tą ežerą vadina Rėkyva. Tai nuo to kaimelio vardo. Kąkada vadindavo ir Karpio ežeru – nuo buvusio ežero savininko pavardės. Ir tik seni senutėliai žino tikrąjį ežero vardą – „Kvartukas“. Jie man ir pasakojo tikrąją to ežero atsiradimo istoriją, girdėtą iš savo senelių.

„Šiaulių kraštas“, 1991 metai

THE REAL NAME OF LAKE RĒKYVA

A very long time ago in the place where Rēkyva lies now, there used to be wide meadows where a small, crouch village used to pasture their livestock. And this is what happened!

As some young housewife woke up for the morning chores, she stupefied as she saw a white waterlily which come into bloom in the fireplace over the night! Mysterious, beautiful... The next morning white lilies came into bloom in all fireplaces, in all houses. Grey-headed sages pore on what it could mean? “For a lake to be?” – said one of them.

And this is what happened. Not even a couple of days have passed as it has turned dark and the sky was covered by the blackest cloud of all. Lightning kept striking, one thunder was flowed by another one. Everybody started panicking. Some woman got entangled in her skirt as she was running to her husband: “Ak, kad tave galai! Net kvartukas atsirišo” [Damn it! Even the apron got untied] – she shouted in panick. As soon as she uttered these words, bang! The terrible cloud fell down flooded the meadow. The sun started shining, because that woman accidentally guessed the real name of the lake, i.e. “Kvartukas”.

Nowadays everyone calls the lake Rēkyva. This name originates from the name of that village. Some time ago it also used to be called Karpis’ Lake after the surname of the former owner of the lake. And only the oldest people know the real name of the lake, i.e. “Kvartukas”. They were the ones who told me the actual story of the origin of the lake as they heard it from their grandparents.

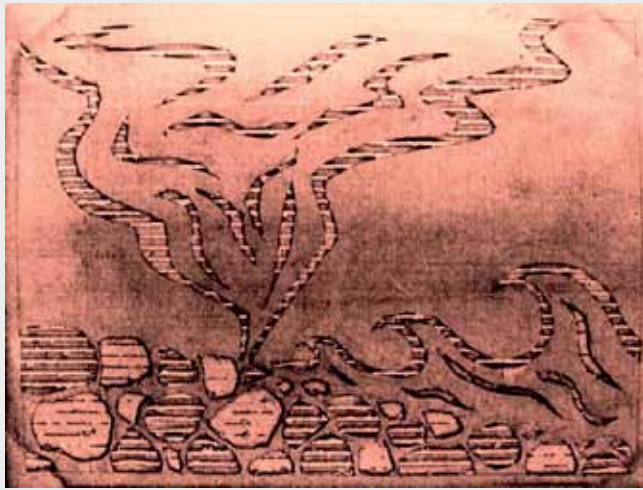
“Šiaulių kraštas”, year 1991

AKMENŲ RŪŽA

Akmeningas pylimas tęsiasi nuo Šiaulių iki Bubių apie 10 km pro Verdulių, Gegužių, Šlepkių, Meškių kaimus, Viesulų mišką, Aukštelkės gyvenvietę. Tai Velnių kelias-Rūža. Neįmanoma- visur akmenys- oi jo joj! Sako, kad šį akmenų kelią supylė velniai. Mat Rėkyvos dvaro ponas buvo pardavęs velniui „dūšią“. Puotavo kartą jis pas Bubių poną ir sumastė parvykti namo. Liepė velniams greitai nutiesti akmenų kelią nuo Bubių dvaro iki Rėkyvos. Velniai supylė per naktį tą kelią ir, įsodinę poną į karietą, skubėjo iki pirmųjų gaidžių parvykti namo. Bet, sugiedojęs gaidys, ir karieta su ponu ir visa velniava nugarmėjusi į Rėkyvos pelkes. O Rūža, vadinama Velnio keliu, liko. Iki šiol Šlepkių kaimo žmonės mato, kaip nuo Viesulų miško įsisuka vėjo sukuryrs ir nulekia Rūža. Sako, kad tai velnias bėgioja savo supiltu keliu.

Taip pat žmonės pasakoja, kad pats didysis burtininkas Tvardauskis šia Rūža ant gaidžio jojęs.

STONE ROUGE

Stony embankment runs from Šiauliai to Bubiai for approximately 10 km through Verduliai, Gegužiai, Šlepčiai, Meškiai villages, Viesulai Forest, and Aukštelkė Settlement. This is the Devils' Road – Rūža [Rouge]. There is no way – there are stones everywhere – oh oh oh! It is said that this stone road was built by devils, because the landlord of Rėkyva Manor had sold his soul to the devil. One day he was attending a feast at Bubiai landlord's and decided to go home. He ordered devils to built a stone road from Bubiai Manor to Rėkyva. The devils have built this road overnight, they put the landloard into a carriage and hurried home before the first roosters crowing. But a rooster crowed and yhe chariot, including the landlord and all the devil, went down Rėkyva swamps. And the Rouge, also called as the Devil's Road, was left. Even nowadays people of Šlepčiai Village see how wind vortex starts at Viesulai [whirlwind] Forest and runs along Rouge. It is said that it is the devil running along the road by him.

People also tell stories how the great magician Tvardauskis himself rode a rooster on this road.

VIENAS IŠ PIKTMIŠKIO PAMĖKLŲ

Į pietus nuo miesto prieš karą žliugėjo niūri vietovė, apaugusi krūmokšniais. Tai buvo Tyrulių pelkių dalis, vadinama Piktmiškiu. Nuo senų senovės ji garsėjo laukiniais paukščiais ir paslaptimis: naktimis ugnelės klaidžiodavo ir patamsyje rėkdavo (gal todėl ir „Rėkyva“ tokį vardą gavo?). Baisių ir protu nepaaiškinamų dalykų buvo pasakojama apie šią vietovę.

Kartą vyrai naktigonėje kūreno laužą. Aplinkui ūbavo vėjas, lingavo skurdūs medeliai, traškėjo degančios šakos, dangumi bėgo pilki debesys, nejauku... Staiga nuo ežero pusės iš barkštyno pasigirdo tarsi žmogaus balsas, kuris vis artėjo: „Atked! Atked! Atked!“. Vyrai suakmenėjo iš siaubo, kai prie laužo atkedėjo, atšokavo žmogaus galva, kuri išsiviepė ir ėmė žiūrėti į ugnį. Vyrai nė krust - kojas baimė paralyžiavo, nugaros nušiuropo, veidai pabalo. Vienas buvo drąsesnis. Čiupo rusenantį medėgalį ir vožė per snukį. Galva tik: „Nuked! Nuked! Nuked!“. Ir nukedėjo per brūzgynus atgal ... Per naktį vyrai pražilo.

Labai labai senais laikais, gal dar prie Vytauto Didžiojo, Piktmiškį buvo galima pereiti tik siauru takeliu. Negera tai buvo vieta, pikta. Pačiame tako viduryje, ant kalvelės aukštumėlės, vietiniai plėšikai turėjo smuklę. Retas keleivis galėjo apeiti ją. Joje lankydavosi ir pakeleiviai, ir medžiotojai, ir vietiniai gyventojai. Pasakojama, kad pastarieji labai nekėsdavo svetimųjų. Kad jais greičiau galėtų nusikratyti, provokuodavo, vaikščiodavo aplinkui su atsirišusiais vyžų apyvarais, kad svetimšalis užmintų ir jį galėtų teisėtai priplūpti. Todėl nuo senųjų laikų ši vieta visoje apylinkėje garsėjo kaip plėšikų („galvariežų“) būstinė. Daug nekaltų aukų buvo nuskandinta pelkių akivaruose. Aplinkiniai gyventojai dėl nuolatinių plėšikavimų ir žudynių praminė ją Piktmiškiu. Įdomu paminėti, kad tokį būdą - ieškoti kliaučių atsirišus pyvarus, – vėliau plačiai naudojo Šimšės šaunuoliai ir Šiaulių turgaus mušeikos.

ONE OF PIKTMIŠKIS GHOSTS

A gloomy area covered with shrubs used to squelch southwards the city before the war. This was a part of Tyruliai swamps called Piktmiškis. It has been famous for wild birds and mysteries since the ancient times: lights used to wonder around at nights and shout in the dark (perhaps this is where the name “Rėkyva” originated from?). Horrible and reasonably unexplainable things have been told about this area.

Once upon a time men were stoking the fire during overnight pasturage. Wind was hauling around them, meagre trees were swaying, burning branches were crackling, grey clouds were flowing in the sky, it was not cosy at all... Suddenly they heard a human-like voice echoing “Atked, atked, atked...” coming from the lake and the voice kept getting closer and closer. The men got so terrified that they stood stock--still as a human head rolled and hopped down to the fire, then it grinned and started staring at the fire. The men did not move a single muscle – their legs were paralysed in fear, they had jitters all over their backs, their faces turned white. One of them was braver than the others. He grabbed a smouldering piece of wood and hit it in the face. The head just “Nuked! Nuked! Nuked!”. And then it rolled back through the bushes... The men turned grey over the night.

A very long time ago, already during the reign of Vytautas Magnus, Piktmiškis could only be crossed by walking along a narrow pathway. It was a bad, angry place. Local robbers had a pub on the middle of the pathway on top of the hill. Not many passers-by could pass by it. It used to be attended by passers-by, hunters, and local residents. It is told that the latter used to hate strangers. The local residents used to provoke them, they used to walk around with untied shoes so that foreigner would step on them and they would have a legitimate reason to beat them and in this way to get rid of them quicker. Therefore this place had been known as the headquarters of robbers (thugs) all over the surrounding area since the ancient times. Many innocent victims were drowned in quagmires. The people living in the surrounding areas named it Piktmiškis [angry forest] due to continuous robberies and murders.

It is interesting to mention that the method of looking for pretexts by walking with untied shoes was later popular among Šimšė chaps and Šiauliai market roughnecks.

ŽUVIS SU KIAULĖS SNUKIU

Kartą Rėkyvos ežere žvejai ištraukė žuvį. Žuvis kaip žuvis, tik vietoj žiaunų - kiaulės snukis. Ir kojos matyti. Parnešė, parvilko į namus, padėjo į rėčką, užpylė druskos- rytoj išdarinės. O naktį- siaube! Už lango ir į gryčios sienas kažkas pradėjo belsti, krebždėti, baladoti, ūbauti: „Atiduok mano kiaulę! Atiduok mano kiaulę!” Tik paryčiui nutilo. Visą naktį prasėdėjo susispaudę, susigūžę pirkios gyventojai. Rytą su visa rėčka žuvį- kiaulę nunešė ir įmetė į vandenį. Nedera pyktis su Piktmiškio dvasiomis.

Šį įvykį aprašė pereito šimtmečio pabaigoje M. Slančiauskas, pasiklausęs labai patikimų Rėkyvos gyventojų pasakojimų.

„Šiaulių kraštas“, 1991 metai

THE FISH WITH A FACE OF A PIG

Once upon a time fishermen caught a fish in Lake Rėkyva. It would have been a fish like any other except for that it had a face of a pig where branchiae should have been. And legs could be seen. They took it, dragged it home, put it in a vat, put on some salt so that they could embowel it tomorrow. And during the night – oh my god! Something started knocking behind the window and at the walls of the house, scratching them, giving a tap, screeching: “Atiduok mano kiaulę! Atiduok mano kiaulę!” [Give my pig back! Give my pig back!] It ceased only in the morning. The residents of the house spent all night sitting close to other, crouching. In the morning they took the fish-pig with the whole vat and dropped it in the water. One should not be at odds with Piktmiškis spirits.

This event was put on paper by M. Slančiauskas at the end of the past century after hearing out very reliable stories told by residents of Rėkyva.

“Šiaulių kraštas”, year 1991

EŽERAS RIEŠUTO KEVALE

Tai buvo seniai, kai mūsų žemėje dėjosi keisti dalykai. Pabudo kartą vienas ūkininkas anksti rytą, žvilgtelėjo pro langą ir ėmė šaukti:

- Žiūrėkit, žiūrėkit! Pieva užlieta! Tikros marios! O vakar čia šienavom!

- Kur? Kur? – šoko iš miego vaikai ir puolė visi laukan.

Neregėtas vaizdas! Nuo tekančios saulės žėri vandens platybėje auksinis takas, o kitoje pakrantėje liepsnoja ugnis, nepažįstamas žilabarzdis senukas žuvį kepa. Vakare to nepaprastojo ežero kaip nebūta!

Kitą dieną pasklido žinia, kad panašus ežeras atsirado už keliolikos kilometrų. Ir kitose vietose ežerai staiga išdygo kaip grybai po lietaus. Vieni pasilikdavo visam laikui, o kiti, staiga pasirodę, vėl išnykdavę.

Ir platus kraštas sumirgėjo ežerų platybėmis.

Žmonės greit pastebėjo, kad kiekvieną kartą prie naujo ežero sukiojasi žilabarzdis senukas. Susitikti ir pakalbėti su tuo žilabarzdžiu niekam nepavyko. Bet vieną kartą pakliuvo ir jis.

Naktigoniui, besišildant prie ugniakuro, pabėgo žirgas. Besidairydamas bėrojo, pamatė tą žilabarzdį senuką. Senukas ištraukė pusmaišį riešutų, išrinko vieną tokį apvalų, prikišęs prie nosies kažką suniurnėjo, gnybtelėjo žnyplėmis ir sviedė atgalia ranka. Vanduo tuoj apšėmė plačiausią lanką. Kai ežero bangos aprimo, žilabarzdis išsiėmė iš ančio samtį. Prisigaudė juo žuvies, susikūrė laužą, išsikėpė ir valgo sau. Naktigonis nebeištėvėrė – šoko ir čiupo žilabarzdžio maišą su riešutais. Šis puolė vytis naktigonį. Abu vyrai susikibo. Jie grūmėsi tol, kol kartu suvirto į ežerą.

Jau daug po to praėjo metų. Bet vasarą, audrai siaučiant, o žiemą, speigui pokšint, ir dabar galima girdėti balsus. Du vyrai ten rėkauja:

- Atiduok, nenaudėli, maišą riešutų! Jie tau nepriklauso!

Kitas rėkia atgal:

- Pasakyk paslaptį, kaip padaryti iš riešutų kevalo ežerą, tada riešutus perpus pasidalysim!

Nuo to rėkimo vandenyje ir ežeras Rėkyvos vardą gavo.

LAKE INSIDE A NUT SHELL

This happened a long time ago when things used to happen on our land. Some farmer woke up early in the morning, peaked through the window and started shouting:

- Look, look! The meadow has been flooded! It is a real sea! And we were making hay here just yesterday!

- Where? Where? – children jumped from sleep and everyone ran outside.

The sight was incredible! A golden spot was glowing above the area covered with water reflecting the rising sun and fire was burning on the other shore – an unfamiliar grey-bearded old man was frying fish. There was no sign of this incredible lake in the evening!

The next day spread the news that a similar lake appeared several kilometres away. And in other places lakes also used to appear suddenly like mushrooms after rain. Some of them stayed there for a long time, other disappeared just as suddenly as they appeared.

And a wide country started rippling on the vast of lakes.

Soon people noticed that the grey-bearded old man was around the new lake each time. Nobody managed to meet and talk to this grey-bearded man. However, once he was caught.

A horse ran past a herd during his overnight pasturage as he was warming up to the fire. He saw that grey-bearded old man as he was looking for the horse. The old man took out a bag of nuts filled up in half, picked out one such a round nut, murmured something as he took it closer to his nose, he took it with forceps and threw it backwards. Water immediately covered the widest meadow. As the waves of the lake soothed, the grey-bearded man took a scoop-net out of his bosom. He caught enough fish, started a fire, fried it and started eating it. The overnight herd could no longer contain himself – he jumped and grabbed the grey-bearded man's bag with nuts. He started chasing the overnight herd. Both of them started fighting. They kept fighting until both of them fell into the lake.

Many years have passed since then. But voices can be heard now at summer, during a storm, and at winter, as frost is biting. Two men are shouting there:

- Give back the bag of nuts, you scoundrel! They do not belong to you!

The other one responds shouting:

- Tell me the secret how to make a lake out of a nut shell, then we will divide the nuts in half!

Lake Rékyva was named like this because of that shouting in the water.

NYKŠTYS

Toje vietoje, kur plyti Rėkyvos ežeras ir durpynai, buvusios klampios balos. Tarp tų balų salose ir pusiasaliuose žmonės gyvenę savo sodybose. Tačiau kartą prasidėjęs tvanas. Vanduo pradėjo skandinti sodybas. Reikėjo gelbėtis. Viena moteris, bėgdama nuo tvano, susimušė kojos nykštį ir pasakė: „Kad jas kur, tas balas, susimušiau nykštį“. Moteris taip skausmingai ištariusi žodį nykštis, kad net žmonės nuo tada pradėję to tvano metu susidariusį ežerą vadinti Nykštimi, o šitame ežere dar ilgai matėsi šulinių svirtys.

THUMB

There used to be livery swamps in the place now covered by Lake Rėkyva and peatbogs. People used to live in their homesteads on island and peninsulas among those swamps. But a flood started. Water started sending homesteads to the bottom. People had to run for their lives. Some woman was fleeing from the flood as she hit her foot thumb and said: “Kad jas kur tas balas, susimušiau nykštį” [Damn those swamps – I hit my thumb]. The woman uttered the word thumb with such pain in her voice that since then people even started calling the lake originated from the flood Nykštys [thumb] and well levers could be seen in this lake yet for a long time.

KAS DEJUOJA RĖKYVOJE

Prisimčiau 1930-aisiais metais senuko Antano Prakapo, gimusio 1845 metais Pakapės bažnytkaimyje, ten ir užaugusio, pasakojimą, girdėtą iš savo tėvų apie žiaurų baudžios laikotarpį Rėkyvoje, R. Karpio dvare.

Senukas pasakojo, kad Rėkyvos dvaro ir aplinkinių polivarkų savininkas R. Karpis dažnai išvykdavo į užsienį. Kol grįšiąs iš užsienio, savo valdas palikdavęs baisiajam prievaizdui, kuris labai žiauriai elgdavosi su baudžiauninkais. Už mažiausią baudžiauninko prasižengimą skirdavęs dešimt – penkiolika rykščių nuplakti.

Dvaras turėjo namažą paukštyną, kuriame daugiausia buvo auginami kalakutai. Paukštyne dirbo pagyvenusi baudžiauninkė Antanina Karsakaitė. Apie 1850 metus gegužės pradžioje iš kiaušinių išsiritu namažas būrys kalakučiukų. Praėjus dviem dienoms, ryte, nenumatant pasekmių, buvo paliktos atviros paukštyno durys, pro kurias jauni kalakučiukai išrėpliojo į lauką ant žalios pievelės, nuo kurios dar nebuvo nukritusi rytmečio rasa. Kalakučiukai gavo ramos, namažai jų tada nugaišo. Sužinojęs apie tai žiaurusis prievaizdas savo pavaldiniui Kotui, kuris taip anais laikais vadinosi, įsakė nuplakti baudžiauninkę Antaniną penkiolika rykščių, ir ta bausmė buvo įvykdyta. Po tokių žiaurių bausmių dalis baudžiauninkų palikdavo šį pasaulį.

Nuplaktoji Antanina liko gyva. Padedant kitiems baudžiauninkams, ji parėjo į savo kuklią pirkele, apsirengę anais laikais dėvimais lietuviškais rūbais, pasiėmė virvutę, nuėjo prie ežero, kurio pietinėje pusėje augo senas, pusiau žaliuojantis ąžuolas. Ant šakos užmetė virvutę, užsirišo ją sau ant kaklo, užsinėrė kilpą.

Susirinko išsigandę baudžiauninkai prie ąžuolo, ant kurio kabėjo Antaninos palaikai, nuėmė juos, iš susidėvėjusių lentų sukėlė karštą, ir ten, už ąžuolo, pūstlaukyje palaidojo.

Po laidotuvių, trečiąją naktį, pasigirdo jos dejonės, ir tai tęsėsi tris keturias naktis.

Laikas bėgo, 1861 metais buvo panaikinta baudžiava. Žiauriai numalšintas 1863 metų sukilimas, bet šauksmas ir aimanos iš anapus nenurimo iki šiol.

V. Žeknys
„Šiaulių naujienos“, 2003 metai

WHO'S MOANING IN RĖKYVA

I recalled a story about savage serfdom period in Rėkyva in R.Karpis estate told by an old man Antanas Prakapas in 1930's who was born in 1848, grew in Pakapė village and heard the story from his parents.

The old man told that the owner of Rėkyva estate and surrounding folwarks went abroad very often. While being abroad the monstrous steward who brutalized against the serf looked after his possession. He imposed serfs ten - fifteen rods for the smallest transgression.

There was a poultry yard in the estate where mainly turkeys were bred. An elderly serf Antanina Karsakaitė worked there. In about 1850's at the beginning of May a large group of turkeys hatched. Two days later in the morning the door of the poultry yard was left open and the little turkeys creeped outside on the green lawn still covered with the morning dew. Little turkeys got wet and many of them died. When the cruel steward found out what had happened he ordered his subordinate Kotas to scourge serf Antanina Karsakaitė fifteen rods and the punishment was executed.

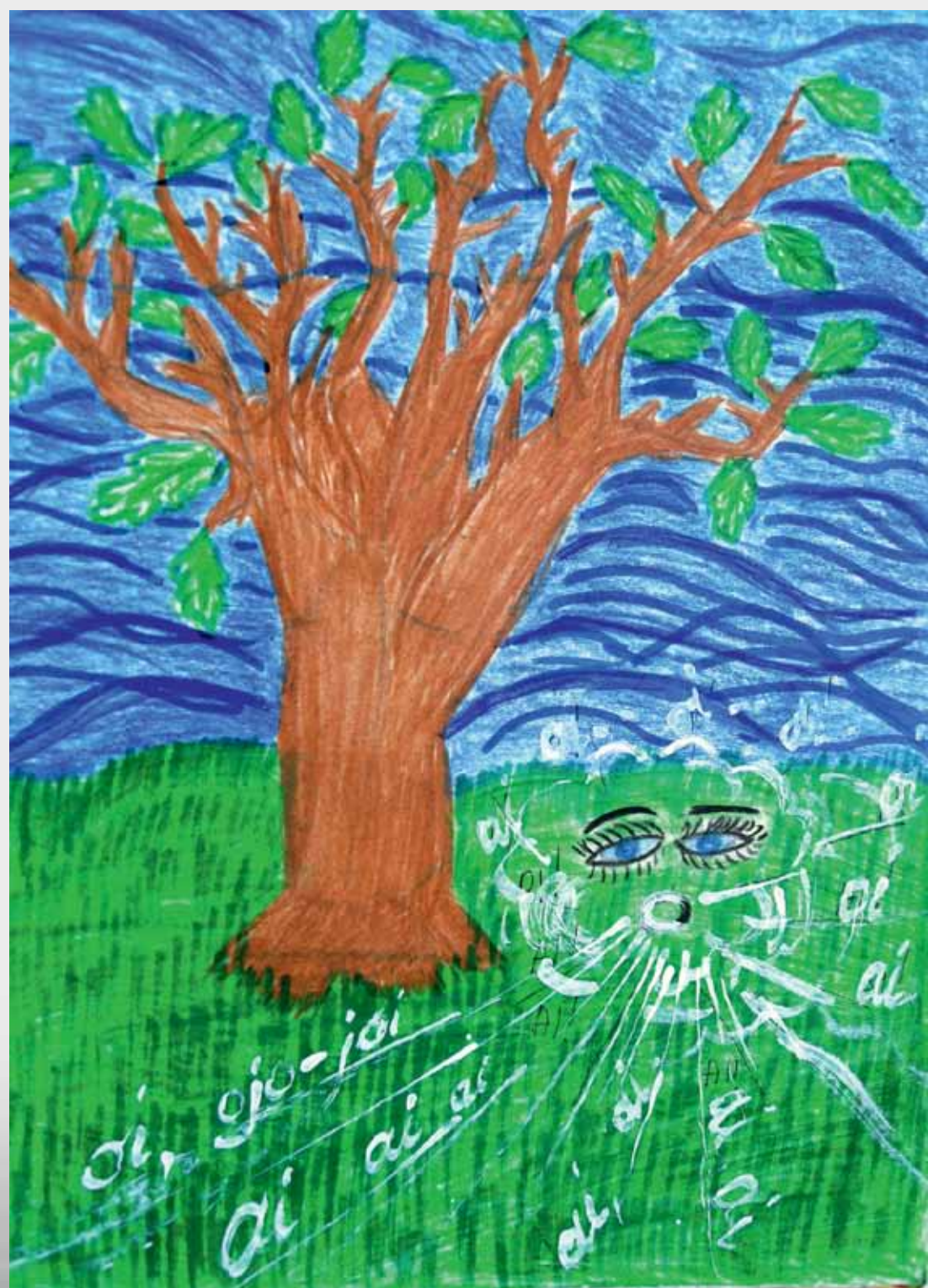
The whipped Antanina stayed alive and the other serfs helped her to get to her modest hut. There she put the Lithuanian clothes that were worn in those days, took the rope and went to the lake in the southern part of which a half-green oak grew. She threw one end of the rope over the branch, the other one tied on her neck and tightened.

Scared serfs gathered by the oak where Antanina's body was hanging, took it down, made a coffin from shabby boards and buried her right behind the oak in the non cultivated field.

On the third day after the funeral her moans greeted and lasted for three or four nights.

Time passing in 1861 the serfdom was abolished. The revolt of 1863 was cruelly suppressed but cries and groans still can be heard.

V. Žeknys
„Siauliai News“, year 2003

EŽERAS VAIDUOKLIS

Vieną tamsią audringą naktį, kai dangų puošė pilnatis, pasikorė Karpio dvaro darbininkas. Kitą rytą jį rado žasiąganiai piemenukai. Išsigandę ir nežinodami, ką daryti, nelaimėlių ėmė į Rėkyvos ežerą. Pavakare, per saulėlydį, Karpis atėjo išsimaudyti. Brisdamas jis užkliuvo už nenuspėjamo daikto. Paniręs ežero dugnan pamatė gulintį savo geriausią darbininką Petrą. Ir staiga, kaip perkūnas iš giedro dangaus, ežeras nušvito aukso spalva- iš vandens pasirodė Petras! Ponas Karpis išsigando, išrovė po ranka pasitaikiusią nendrę ir ja trenkė samdiniui per galvą. Karpį sutraukė mėšlungis, ir jis pradėjo grimzti... Darbininkas, pasigailejęs dvarininko, jam atleido skriaudas, išnešė jį į krantą, bet pats sugrįžo į ežerą ir pranyko visiems laikams.

Pasakojama, kad nuo to laiko dvarininkai Karpiai su darbininkais elgdavėsi pagarbiai ir sąžiningai.

Laura Mockutė, Morta Filipavičiūtė, Gintas Kvedaras, Audrius Mikalauskas, 6 klasė
Rėkyvos pagrindinė mokykla, 2006 metai

A LAKE GHOST

One dark stormy night when the sky was adorned by the full-moon the worker of Karpis estate committed suicide. The next morning he was found by the people who looked after the geese. Scared and unaware what to do they threw the unfortunate to Lake Rėkyva. About nightfall, during the sunset, Karpis came to bathe. Wading into the water he stumbled over the strange object. When he ducked to the bottom of the lake he noticed his best worker Petras. And all of a sudden the lake shone out in gold and Petras came out of the water! Master Karpis was frightened. He pulled a reed out and hit over the head of the hired man. Karpis got cramp and started to sink. The worker took pity on the landlord, forgave him and carried him out to the bank but then came back to the lake and disappeared once-and-for-all.

It is told that landlords Karpiai were honest and respectful with hired workers ever since.

*Laura Mockutė, Morta Filipavičiūtė, Gintas Kvedaras, Audrius Mikalauskas, form 6.
Rėkyva Basic School, year 2006*

RĒKYVOS MILŽINAS VĒŽYS

Seniai labai seniai mažoje dūminėje grytelėje, ant Rėkyvos kranto, gyveno doras ir darbštus vyras, pavarde Bubulis. Dirbo jis nuo aušros iki sutemos: kelmus rovē, laukuose plušo, baudžiąvą ėjo. Kai virš mūsų krašto siausdavo badas, kai sausra išdegindavo pasėlius, ar liūtys supūdydavo derlių, o vargšai žmoneliai misdavo medžių žieve ir dilgynių sriuba, Bubulį ir jo šeimą gelbėdavo ežeras. Naktį, pasislėpęs nuo prievaizdo akių, jis slapta užmesdavo tinklą. Žiaurios bausmės laukdavo drąsuolių, žvejojusių be pono leidimo. Laimikio užtekdavo visiems – apdalindavęs kaimynus, o likusią žuvį veždavo į Šiaulius. Mylėjo žmonės Bubulį.

Vieną tokį badmetį, nežinia kodėl, ėmė ir Rėkyvos ežeras nebeduoti žuvies. Badas apsigyveno Bubulio grytelėje. Sunku buvo žiūrėti į verkiančius vaikučius bei sulysusius žmonos skruostus. Laimė įnoringa – ežeras šiaušė švinines bangas ir rūsčiai ošė.

Kartą rytą, kai saulė nuauksino šimtamečių klevų viršūnes prie vieškeliu, o pabudusi diena pradėjo sklaidyti drėgną rūką nuo pakrantės meldų, sulysusia ir nuvargusia ranka Bubulis dar kartą užmetė tinklą. Staiga pajuto, kad jis pilnas. Sunkus ir gyvas. Įsirėžęs žvejys išvilko laimikį į krantą, bet koks jį pagavo siaubas, kai vietoje gyvų, sidabru tviskančių žuvų, jis išvydo krebždantį vėžį milžiną. Jo žieduoti kiautai tviskėjo kaip juodo riterio šarvai, o siaubingos milžiniškos žnyplės palengva judėjo. Suklupo Bubulis, baimė pakirto kojas. O vėžys palengva pradėjo keltis, repeždintis, stotis ant apatinių galūnių. Atsitiko nepaprastas dalykas! Juodieji vėžio kiautai ėmėsi patys lukštentis, dalimis kristi ant žolės. Netrukus išsigandusios žvejo akys pamatė vėžio vietoje stovintį vyrą, senoviniais rūbais apsirengusį, susijuosusiu auksu kaišyta juosta. Barzda jo siekė krūtinę, o veidas spinduliavo kilnia ramybe. „Aš esu seniūnas Karpis, Rėkyvos šeimnininkas ir paveldėtojas. Kelis šimtus metų gyvenau ežere. Vėžiu mane pavertė žmona ragana. Kaip tik šiandieną baigėsi užkeikimas, ir tu mane į krantą iškėlei, - prabilo nepažįstamasis. – Dėkoju tau. Nuo šios dienos tau nebereikės baudžiąvos eiti. Tau ir tavo vaikams tegul būna suteikta teisė būti laisvais žvejais...“

A GIANT CRAYFISH OF RĒKYVA

Once upon a time in the little smoky hut on the Lake Rēkyva lived an honest and industrious man named Bubulis. He worked from dawn to dusk. He pulled the stumps up, worked hard in the fields, worked as a serf. When our country suffered from the famine, when the drought burned the crops out, or rains digested the harvest and poor people ate tree bark and nettle soup, the lake helped Bubulis' family to survive. At night, hiding from the eyes of steward, he would secretly go fishing. All the brave people fishing without master's permission were cruelly punished. It was enough fish for everybody. He shared it with his neighbours and what remained was carried to Šiauliai. People loved Bubulis.

During one of the periods of famine the lake stopped giving fish and nobody knew why. Bubulis' family began starving. It was hard to look at the crying children and meager cheeks of his wife. The lake ruffled leaden waves up and severely soughed as happiness is capricious.

The next morning when the sun goldened the tops of centenarian maples and the awakened day started to dissolve fog from the coast rushes, Bubulis' tired and lean hand cast the net again. Suddenly he felt that the net is full. Heavy and moving. With all his might he pulled the catch out on the shore but he was shocked when instead of silver glittering fish he set eyes on a scratching giant crayfish. His mail was glittering like knight's armour and its giant pincers were slowly moving. Bubulis' legs became weak and he fell on his knees. And the crayfish began to move slowly and leisurely on its limbs. An incredible thing happened! The black crayfish mail began to shell off and fall on the grass in pieces. Soon instead of the crayfish the frightened fisherman saw a man dressed in old traditional clothes and belt with a golden strap. His beard reached his chest and his face radiated noble peacefulness.

"I am the elder Karpis, the landlord of Rēkyva and heir. I have been living in the lake for several hundred years. My wife witch turned me into the crayfish. It is today when the spell expired and you took me to the shore," the stranger uttered.

"Thank you. This day on you won't need to work as a serf. May you and your children be free fishermen."

GYVENO TOKS ŽMOGUS

Kartą Rėkyvoje gyveno toks žmogus, vardu Juzius. Jis dirbo sunkiai: rovė kelmus iš peties, dienomis ėjo baudžiavą, bet, kai prievaizdas nematydavo, tinklus užmesdavo į Rėkyvos ežerą, ir kitą dieną eidavęs pasiimti laimikio. Prisigaudęs daug žuvies, apdalin-davo šeimą, kaimynus, ir dar likusias nuveždavęs į Šiaulius parduoti.

Sausros metais į Rėkyvą atėjo badmetis. Juzius nebeturėjo kuo maitinti šeimą. Vieną vakarą jis nuėjo prie ežero ir sumanė užmesti tinklą paskutinį kartą. Traukdamas lai-mikį, pajuto, kad jame kažkas juda, spurda. Kaip jis nustebo – tinkle tysojo milžiniškas vėžys! Nelaimėlis suklupo, išsigando, nes pagalvojo, kad šis gyvis jį sudraskys. Bet tuo pačiu metu vėžys pradėjo mesti kiautą - iš jo išlipo pats šeimininkas Karpis!

-Ačiū tau, gerasis žmogau, nežinau, kas su manimi būtų atsitikę, jeigu dar ilgiau būčiau gulėjęs ežero dugne. Taip mane užbūrė mano žmona ragana.

Kaip atsidėjojo dvarininkas žmogeliui, mes nežinome, tačiau Juzius daugiau į bau-džiavą nėjo ir žuvelių nebegaudė. Ant jo stalo visada užtekdavo duonos.

Eimantas Mikalauskas, 6 klasė
Rėkyvos pagrindinė mokykla, 2006 metai

ONCE THERE LIVED A MAN

Once there lived a man named Juzius. He worked very hard. He pulled the stumps strenuously, worked as a serf but when the steward didn't see he would cast the nets into the Lake Rėkyva and the next day he would go there to take his catch. Having caught a lot of fish he used to share with his family and neighbours and the rest fish he would take to Šiauliai to sell.

Drought caused famine in Rėkyva. Juzius didn't have any food to feed his family. One evening he went to the lake and decided to fish the last time. Pulling the net to the shore he felt something moving and wriggling around. He was surprised when he saw a giant crayfish in it. Frightened the unfortunate fell on his knees thinking that the creature would tear him. But at that time the crayfish started to shell off and master Karpis appeared.

"Thank you, good man. I don't know what could have happened if I had lied on the bottom of the lake longer. My wife a witch put a spell on me."

We don't know how the landlord thanked the man but Juzius neither worked as a serf nor caught fish. There was always enough food on his table.

*Eimantas Mikalauskas, form 6
Rėkyva Basic School, 2006*

KAIP ATsirADO DURPYNAS?

Kartą supyko ežeras ant vėjo, kad šis pučia, verčia jį smarkiai linguoti ir neleidžia ramiai snausti. Vėjas vis juokiasi, o ežeras šnypšdamas daužosi į tiltą...

- Baik, nenaudėli, į mane pūsti! – ėmė rėkti ežeras, plakdamasis į kranto akmenis.

O vėjas draikydamasis atliepia:

- Man gražu žiūrėti, kaip tu smarkiai linguoji!

Vėjui jau seniai nepatiko, kad ežeras tyvuliuoja šioje vietoje, ir pasiūlė jam įsikurti kitur.

- Niekur aš neisiu, bet jeigu tu mane nupūstum, kad mano vietoje liktų tik durpės, tai gal sutikčiau iškeliauti, -tarė išdidusis ežeras.

Tie žodžiai buvo pranašiški. Vėjas taip supyko, giliai įkvėpęs pūstelėjo ežerui į šoną. Ežeras net pasipriešinti nespėjo ir jį nunešė tolyn. Pats vėjas nesitikėjo, kad pavyks ežerą išjudinti. Pavargęs ir išsigandęs nenuorama atsigulė ežero vieton, ir miegojęs keletą mėnesių niekieno netrukdomas. Pabudęs išvydo aplink save nematytus durpynus. Nepatiko vėjui durpės, mat jam vos papūtus, durpės užklajavo akis, todėl galingasis pasiutėlis nulėkė ieškotis sau kito guolio.

Kartais, kai susitinka vėjas su ežeru, jie vėl ima ginčytis prisiminę senus laikus, bet ežeras vėjo nebijo, tik kaskart primena jam, kaip nepavyko įsirengti guolio išpūtus ežerą.

Kristina Šimkutė, 7 klasė
Rėkyvos pagrindinė mokykla, 2010 metai

HOW PEAT BOG APPEARED

Once on the lake got angry with the wind. When the wind blows it forces the lake to sway violently and doesn't let it slumber quietly. The wind laughs and the lake fizzes and its waves beat the bridge...

"Stop blowing at me, rascal!" shouted the lake churning into the coast stones. And tousling the wind answers, "It is so nice to watch you sway firmly!"

The wind didn't like that the lake stretched here so it offered to settle down in the other place.

"I won't go anywhere, but if you blew me away that in my place only peat would stay maybe I would agree to leave", the proud lake replied.

These words were fateful. The wind got so angry that he took a deep breath and whiffed the lake. The lake wasn't able to resist so he was blown far away. The wind couldn't believe that he had succeeded to move the lake. Tired and scared troublesome wind lied down in the lake's place and spent several months sleeping peacefully. When he woke up he saw a strange peat land around. The wind didn't like peat because once he blew it his eyes were glued up, so the mighty rascal flew off in search of a better bed.

When the wind and the lake meet they start to quarrel recalling the old times but the lake isn't afraid of the lake, just every time the wind is reminded how it failed to make the bed instead of the blown lake.

*Kristina Šimkutė, form 7
Rėkyva Basic School, year 2010*

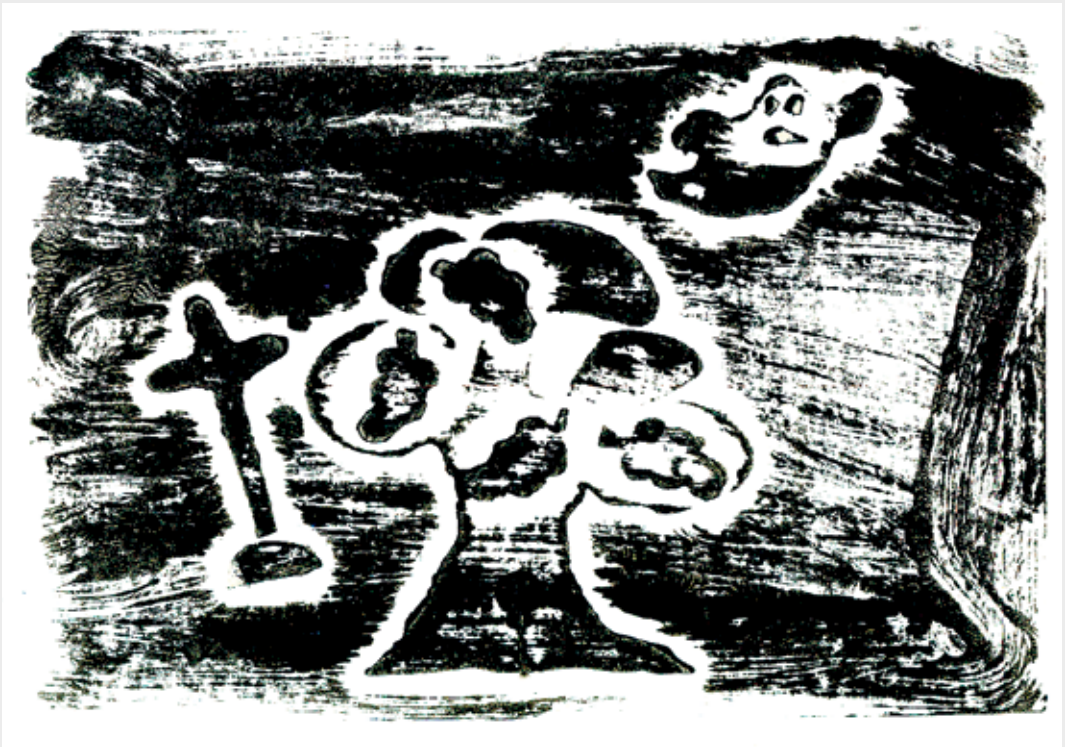

KAPINAIČIŲ PASLAPTIS

Vieną vėlų vakarą išsivedžiau šunį pasivaikščioti. Ėjau neskubėdama kapinaičių link. Staiga šuo pradėjo loti. Apsidairiau, nieko įtartino nepastebėjau, bet mano draugas toliau amsėjo. Nekreipdama dėmesio, priėjau mirusiųjų pasaulį. Negalėjau patikėti – prasivėrė kapas, iš jo išniro balta šviesa! Šviesos taškelis nutūpė ant mano peties ir pradėjo pasakoti savo išgyvenimus ir patirtas nuoskaudas gyvųjų pasaulyje. Aš labai išsigandau, stovėjau ir klausiausi: „Vėlės yra gyvos, jos laukia mūsų, kad mes jas lankytume, su jomis bendrautume“. Nepažįstamajai pažadėjau, kad per Vėlines čia ateisiu ir uždegsiu žvakelę.

Išsigandusi apsisukau, tik dar išgirdau, kaip dusliai trinktelėjo kapas, ir neatsigrįždama parbėgau į namus. Iki šiol niekam nebuvau pasakojusi tos istorijos. Dabar visuomet einu uždegti Vėlinių žvakelę ant Rėkyvos kapinaičių.

Brigita Kuraitė, 6 klasė
Rėkyvos pagrindinė mokykla, 2006 metai

THE SECRET OF THE GRAVEYARD

One late evening I took my dog for a walk. I went leisurely towards the graveyard. Suddenly, the dog started to bark. I looked around, but I didn't notice anything suspicious. My pet continued to bark. Paying no attention to it I approached the world of ghosts. I couldn't believe my eyes. The grave opened and the white light came out of it. The spot of light landed on my shoulder and began to talk about its experiences and grievances of the land of the living. Scared I was standing and listening, "Ghosts are alive, they are waiting for us to visit and communicate."

I promised the stranger to come here on All Soul's Day and light a candle.

Having heard the grave bang softly and being very scared I turned around and rushed home. Since then I always go to light a candle on All Soul's Day in R kyva graveyard.

*Brigita Kurait , form 6
R kyva Basic School, year 2006*

